

Vergaderjaar 2016–2017

34 620 XVII

**Wijziging van de begrotingsstaat van
Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking (XVII) voor het jaar
2016 (wijziging samenhangende met de
Najaarsnota)**

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 3

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2016 wijzigingen aan te brengen in:

de departementale begrotingsstaat voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII);

De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1. Voorstel van wet

Door middel van het onderhavige wetsvoorstel wordt voorgesteld de uitgaven van de begroting 2016 van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) te verhogen met EUR 188,5 miljoen en de ontvangsten te verhogen met EUR 9,5 miljoen.

2. Leeswijzer

In de toelichting worden de wijzigingen welke zijn opgetreden in de omvang van de HGIS en de belangrijkste mutaties op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking toegelicht. Ten slotte volgt per artikel de nieuwe stand en een toelichting op de opmerkelijke verschillen.

Per artikel is een tabel opgenomen met de mutaties. De toelichting per beleidsartikel heeft betrekking op de kolom mutaties suppletoire begroting. Het aantal financiële instrumenten is aanzienlijk. Dat betekent dat er in sommige gevallen geen uitputtende opsomming is van de financiële instrumenten per artikelonderdeel.

Conform de Rijksbegrotingsvoorschriften en de Comptabiliteitswet van 2001 dienen de opmerkelijke verschillen tussen de oorspronkelijke en huidige raming te worden toegelicht. Daarbij wordt vanaf 2016 gebruik gemaakt van het financiële instrument. Ook is omschreven welke ondergrens gehanteerd moet worden, waarboven een uitgavenmutatie moet worden toegelicht. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen beleidsmatige en technische mutaties. Op verplichtingenniveau worden mutaties groter dan 10% ten opzichte van de vorige stand, op artikelniveau toegelicht.

3. Overzicht belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2016

Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII):

Het voorstel is om de uitgaven voor 2016 per saldo te verhogen met EUR 188,5 miljoen. De stijging wordt grotendeels veroorzaakt door een saldo van mutaties op de beleidsartikelen 1, 3, 4 en 5. Zie hieronder.

De raming van de instroom van asielzoekers in Nederland wordt ten opzichte van de Eerste Suppletoire Begroting 2016 aangepast van 58.000 naar 32.000 voor 2016 (zie ook de brief van 8 november «Ontwikkelingen asielinstroom in relatie tot opvang en huisvesting» aan Uw Kamer). De aangepaste raming heeft gevolgen voor de toerekening aan ODA voor de eerstejaarsopvang van vluchtelingen uit DAC-landen. Deze wordt verlaagd met in totaal EUR 460 miljoen, verdeeld over 2016 (EUR 290 miljoen) en 2017 (EUR 170 miljoen). Dit bedrag blijft onderdeel uitmaken van het ODA-budget. Het wordt overgeboekt van de begroting van Veiligheid en Justitie naar de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en wordt ingezet ten behoeve van het nog in te vullen meerjarige tekort op artikel 5.2/5.4 «nog te verdelen i.v.m. BNI en/of toerekeningen». Dit tekort is gemiddeld EUR 372 miljoen per jaar in de periode 2017 tot en met 2020.

Verder wordt bij Najaarsnota de ODA toerekening van de kosten voor eerstejaarsopvang asiel 2015 en 2016 gecorrigeerd met EUR 31 miljoen, vanwege een administratieve narekening waarbij bleek dat te veel aan ODA is toegerekend. Het bedrag wordt overgeboekt naar de BHOS

begroting en komt ten goede aan het Noodhulpfonds. Middelen van het Noodhulpfonds kunnen flexibel worden ingezet over de jaren 2014–2017. De correctie vanaf 2017 bedraagt naar verwachting EUR 17 miljoen en wordt bij Voorjaarsnota verwerkt, waarmee de totale intensivering van het Noodhulpfonds op EUR 48 miljoen komt, waarvan EUR 45 miljoen voor de Dutch Relief Alliance.

In aanvulling op het bovenstaande vindt u hieronder een overzicht van de meest in het oog springende wijzigingen ten opzichte van de eerste suppletoire begroting 2016 van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII):

Bedragen x EUR 1 miljoen

Artikel		Mutatie
1.2	Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie en economische naamsbekendheid	– 20,6
1.4	Dutch Good Growth Fund	– 34,0
3.3	Versterkt maatschappelijk middenveld	– 65,3
4.4	Noodhulpfonds	+ 31,0
5.2	Overig armoedebeleid	+ 268,0

Toelichting

Artikel 1

De daling wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een lagere liquiditeitsbehoefte bij uitvoerder RVO op diverse programma's voor internationaal ondernemen. De bevoorschotting is neerwaarts bijgesteld. Zo is bij het programma Partners for International Business (PIB) de liquiditeitsprognose neerwaarts bijgesteld en zo ook de kasverwachting voor DTIF i.v.m. de vertraagde opstart ervan. Daarentegen wordt het budget voor RVO verhoogd met EUR 2,4 miljoen voor aanvullende deelopdrachten.

Op artikel 1.4 is bij het Dutch Good Growth Fund in 2016 sprake van lagere uitgaven (EUR 34 miljoen). De totale vraag op het onderdeel «export financiering en verzekering» (onderdeel 3) binnen het DGGF valt in 2016 lager uit. In latere jaren wordt het budget voor DGGF verhoogd waardoor de totale meerjarige omvang van DGGF gelijk blijft.

Artikel 3

Bij Maatschappelijk middenveld is het budget met EUR 65 miljoen verlaagd. Dit wordt met name veroorzaakt doordat de raming voor de eindafrekening MFS-II te hoog is gebleken en door de latere start van het Voice Programma en het Accountability Fund.

Artikel 4

In het kader van de toerekening aan ODA van de eerstejaarskosten van de opvang van asielzoekers is een aantal correcties doorgevoerd. Het hiermee gemoeide bedrag voor 2016 is vastgesteld op EUR 31 miljoen en wordt toegevoegd aan de BHOS begroting. Dit bedrag van EUR 31 miljoen komt ten goede aan het Noodhulpfonds op artikel 4.4.

Artikel 5

De uitgaven op dit artikel nemen toe met EUR 272 miljoen. Het budget is verhoogd vanwege de nieuwe raming van toerekening aan ODA van de eerstejaarsopvangkosten asielzoekers in 2016. De raming van de instroom

is t.o.v. de eerste Supplettoire Begroting 2016 aangepast van 58.000 naar 32.000 in 2016.

4. Toelichting per beleidsartikel

Beleidsartikel 1

Beleidsartikel 1 Duurzame handel en investeringen Bedragen in EUR 1.000

	Stand ontwerp- begroting 2016 (1)	Stand 1e supplettoire begroting 2016 (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting 2016 (3)	Stand 2e supplettoire begroting 2016 (4)=(2+3)	
Verplichtingen	325.230	362.137	115.893	478.030	
Uitgaven:					
Programma- uitgaven totaal	582.187	514.429	- 45.601	468.828 99%	
	waarvan juridisch verplicht				
1.1	Versterkt internationaal handelssysteem, met aandacht voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	15.695	15.645	- 814	14.831
	<i>Opdrachten</i>				
	Beleidsondersteuning internationaal ondernemen	2.719	2.719	1.117	3.836
	<i>Bijdrage (inter)nationale organisaties</i>				
	Contributies internationaal ondernemen	5.670	5.670	330	6.000
	Maatschappelijk verantwoord ondernemen	7.306	7.256	- 2.261	4.995
1.2	Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie en economische naamsbekendheid	70.599	83.679	- 20.625	63.054
	<i>Subsidies</i>				
	Starters International Business (SIB)/ Programma Strategische Beurzen	5.940	5.940	0	5.940
	Partners for International Business (PIB)	11.732	11.732	- 4.000	7.732
	Financieringsfaciliteit/ Demonstratieprojecten, haalbaarheidsstudies en investeringsstudies (DHI)	15.000	10.000	- 4.525	5.475
	Package4growth non-ODA	0	0	0	0
	Overig Programmatische Aanpak	2.500	1.780	0	1.780
	PSO/2g@there	2.500	2.500	0	2.500
	Dutch Trade and Investment Fund (DTIF)	0	18.800	- 13.800	5.000
	<i>Leningen</i>				
	Finance for International Business (FIB)	1.000	1.000	- 700	300
	<i>Bijdragen aan agentschap- pen</i>				
	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	26.000	26.000	2.400	28.400
	Versterking economische functie (NBSO's via RVO)	5.927	5.927	0	5.927
1.3	Versterkte private sector en een verbeterd investeringskli- maat in ontwikkelingslanden	345.893	295.605	9.838	305.443
	<i>Subsidies</i>				
	Transitiefaciliteit	500	2.050	- 375	1.675

	Stand ontwerp- begroting 2016 (1)	Stand 1e supplettoire begroting 2016 (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting 2016 (3)	Stand 2e supplettoire begroting 2016 (4)=(2+3)	
	Marktontwikkeling in het kader van private sector development				
	53.890	67.890	- 7.148	60.742	
	Wet en regelgeving				
	9.070	7.000	- 3.000	4.000	
	Financiële sectorontwikkeling				
	27.961	24.100	- 4.100	20.000	
	Versterking privaat ondernemerschap				
	67.284	46.910	12.590	59.500	
	Infrastructuurontwikkeling				
	94.803	50.000	12.863	62.863	
	Samenwerking bedrijfsleven en PPP's				
	7.400	8.700	6.500	15.200	
	Versterking privaat ondernemerschap non-ODA				
	6.382	4.625	- 2.265	2.360	
	Technische assistentie DGGF				
	11.900	11.900	- 5.390	6.510	
			0		
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>			0		
	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland				
	35.000	42.355	0	42.355	
			0		
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>			0		
	International Labour Organization				
	5.217	5.217	504	5.721	
	Partnershipprogramma ILO				
	5.000	5.500	0	5.500	
	International Finance Corporation				
	2.628	0	0	0	
	Landenprogramma's ondernemingsklimaat				
	13.700	14.200	520	14.720	
	Bedrijfsmatige technische bijstand				
	1.709	1.709	0	1.709	
1.4	Dutch Good Growth Fund: intensivering van ontwikkelingsrelevante investeringen in en handel met ontwikkelingslanden door het Nederlandse en het lokale bedrijfsleven, met de focus op het MKB en bij uitzondering en onder condities grootbedrijf				
	<i>Subsidies/Leningen/Garanties</i>	150.000	119.500	- 34.000	
				85.500	
		programma's Dutch Good Growth Fund			
	150.000	119.500	- 34.000	85.500	
Ontvangsten	23.463	93.032	500	93.532	
1.10	Ontvangsten duurzame handel en investeringen				
	23.463	92.532	0	92.532	
1.40	Ontvangsten DGGF				
		500	500	1.000	

Verplichtingen

Op het verplichtingenbudget is er een stijging te zien van EUR 115 miljoen. Dit hangt met name samen met programma's in het kader van *Private Sector Development* (PSD). Zo is het budget verhoogd ten behoeve van nieuwe meerjarige verplichtingen voor PUM (Programma Uitvoering Managers van het VNO-NCW) en het Vakbond Medefinanciering Programma (VMP) ter versterking van het privaat ondernemerschap. Verder is er een nieuwe verplichting aangegaan met Solidaridad van EUR 44 miljoen voor de periode 2016–2020.

Uitgaven

Artikel 1.2

De daling wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een lagere liquiditeitsbehoefte bij uitvoerder RVO op diverse programma's voor internationaal ondernemen. De bevoorschotting is neerwaarts bijgesteld. Zo is bij het programma Partners for International Business (PIB) de liquiditeitsprognose neerwaarts bijgesteld en zo ook de kasverwachting voor DTIF i.v.m. de vertraagde opstart ervan. Daarentegen wordt het budget voor RVO verhoogd met EUR 2,4 miljoen voor aanvullende deelopdrachten.

Artikel 1.3

De per saldo stijging van EUR 9 miljoen op dit subartikel hangt samen met aanpassingen in het kasritme van de onderliggende programma's. Op de deelthema's «financiële sector ontwikkeling» en «versterking privaat ondernemerschap» is er sprake van een verlaging en op de deelthema's «marktontwikkeling», «samenwerking met het bedrijfsleven» en «infrastructuurontwikkeling» van een verhoging.

Artikel 1.4

Bij het DGGF is sprake van een verlaging van EUR 34 miljoen. De totale vraag op het onderdeel «export financiering en verzekering» (onderdeel 3) binnen het DGGF valt in 2016 lager uit. In latere jaren wordt het budget voor DGGF verhoogd waardoor de totale meerjarige omvang van DGGF gelijk blijft.

Beleidsartikel 2

Beleidsartikel 2 Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid en water Bedragen in EUR 1 000

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Stand 1e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting 2016 (3)	Stand 2e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
Verplichtingen	430.533	736.239	45.620	781.859
Uitgaven:				
Programma-uitgaven totaal	623.820	643.256	- 1.532	641.724 100%
waarvan juridisch verplicht				
2.1 Toename van voedselzekerheid	328.795	337.295	- 568	336.727
<i>Subsidies</i>				
Internationaal onderwijsprogramma	32.700	2.700	- 2.700	0
Duurzame voedselproductie	73.500	3.500	- 3.500	
Marktontwikkeling in het kader van voedselzekerheid	40.656	1.500	- 1.500	0
Voeding	17.000	0	0	
<i>Bijdragen (inter) nationale organisaties</i>				
Partnerschapsprogramma FAO versterking ruraal ondernemersklimaat	2.500	0	0	0
Landenprogramma's voedselzekerheid	20.596	0	0	0
	141.843	140.343	9.242	149.585
<i>Subsidies</i>				

		Stand ontwerp- begroting 2016 (1)	Stand 1e suppletioire begroting 2016 (2)	Mutaties 2e suppletioire begroting 2016 (3)	Stand 2e suppletioire begroting 2016 (4)=(2+3)
	Realiseren ecologisch houdbare voedselsystemen	0	34.700	- 9.700	25.000
	Bevorderen inclusieve en duurzame groei in de agrarische sector	0	103.423	- 25.171	78.252
	Kennis en capaciteitsopbouw t.b.v. voedselzekerheid	0	34.129	31.761	65.890
	Uitbannen huidige honger en voeding	0	17.000	1.000	18.000
2.2	Verbeterd waterbeheer, drinkwater en sanitatie	181.657	188.782	0	188.782
	<i>Subsidies</i>				
	Integraal waterbeheer	26.623	31.623	0	31.623
	Drinkwater en sanitatie	37.110	42.110	2.830	44.940
	<i>Bijdragen (inter) nationale organisaties</i>				
	Wereldbank	5.000	5.000	0	5.000
	Landenprogramma's integraal waterbeheer	61.233	63.399	- 2.830	60.569
	Landenprogramma's drinkwa- ter en sanitatie	51.691	46.650	0	46.650
2.3	Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, tegengaan van klimaatverandering en vergrote weerbaarheid van de bevolking tegen onafwendbare klimaatverandering	113.368	117.179	- 964	116.215
	<i>Subsidies</i>				
	Hernieuwbare energie	30.000	29.400	0	29.400
	Duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen en klimaat algemeen	39.744	41.564	- 2.100	39.464
	<i>Bijdragen (inter) nationale organisaties</i>				
	Klimaat: algemene vrijwillige en verplichte bijdragen	14.240	14.416	- 176	14.240
	GEF	20.000	20.750	0	20.750
	UNEP	5.142	5.142	0	5.142
	Landenprogramma's klimaat- beleid	3.885	5.550	- 528	5.022
	Landenprogramma's milieube- leid; biodiversiteit en bossen	0	0	0	0
	Landenprogramma's klimaat, energie en milieutechnologie	0	0	0	0
	Contributie IZA/IZT	357	357	- 31	326

Verplichtingen

Om de beleidsdoelstellingen te realiseren op het speerpunt «drinkwater en sanitatie» is het verplichtingenbudget verhoogd ten behoeve van diverse waterprojecten. Het betreft hierbij onder meer nieuwe bijdrage aan WASH Alliance (Water, Sanitation and Hygiene) en WSSC UNOPS (Water Supply and Sanitation Collaborative Council).

Uitgaven

Geen toelichting.

Beleidsartikel 3

Beleidsartikel 3 Sociale vooruitgang Bedragen in EUR 1 000

		Stand ontwerp- begroting 2016 (1)	Stand 1e supplettoire begroting 2016 (2)	Mutaties 2e supplettoire begroting 2016 (3)	Stand 2e supplettoire begroting 2016 (4)=(2+3)
Verplichtingen		580.209	950.714	27.881	978.595
Uitgaven:					
Programma- uitgaven totaal		855.642	854.286	- 51.116	803.170 100%
	waarvan juridisch verplicht				
3.1	Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voor iedereen en een halt aan de verspreiding van HIV/aids	421.784	421.784	157	421.941
	<i>Subsidies</i>				
	Centrale programma's SRGR & HIV/aids	158.864	166.739	4.100	170.839
	<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>				
	UNICEF	12.000	12.000	0	12.000
	UNAIDS	20.000	20.000	0	20.000
	SRGR; Strategische Alliantie Internationale NGO's	1.500	1.875	0	1.875
	Global Fund to Fight Aids, Malaria and Tuberculosis	54.000	54.000	0	54.000
	UNFPA	60.000	65.000	- 1.000	64.000
	WHO-PAHO	6.713	6.713	0	6.713
	Partnershipprogramma WHO Landenprogramma's SRGR & HIV/aids	11.683	11.683	0	11.683
		97.024	83.774	- 2.943	80.831
3.2	Gelijke rechten en kansen voor vrouwen	46.417	46.339	12.584	58.923
	<i>Subsidies</i>				
	Vrouwenrechten en gendergelijkheid	31.939	32.358	12.550	44.908
	<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>				
	UNWOMEN	9.000	9.000	0	9.000
	Landenprogramma's gelijke rechten en kansen voor vrouwen	5.478	4.981	34	5.015
3.3	Versterkt maatschappelijk middenveld	335.282	335.476	- 65.286	270.190
	<i>Subsidies</i>				
	Vakbondsmedefinancieringsprogramma	4.000	3.678	0	3.678
	SNV programma	7.000	7.000	- 7.000	0
	Versterking maatschappelijk middenveld	323.000	323.000	- 58.286	264.714
	Twinningfaciliteit Suriname	1.282	1.798	0	1.798
3.4	Toename van het aantal goed opgeleide professionals, versterking van hoger- en beroepsonderwijsinstellingen en het bevorderen van beleidsrelevant onderzoek	52.159	50.687	1.429	52.116
	<i>Subsidies</i>				
	Onderzoekprogramma's	4.000	3.000	138	3.138
	Onderwijsprogramma's	0	121	960	1.081
	Internationale hoger onderwijsprogramma's	45.459	45.459	0	45.459
	<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>				

	Stand ontwerp- begroting 2016 (1)	Stand 1e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting 2016 (3)	Stand 2e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
Landenprogramma's hoger onderwijs	2.000	1.150	0	1.150
Landenprogramma's algemeen	700	957	331	1.288
Internationale onderwijsinstu- ten	0	0	0	

Uitgaven

Artikel 3.2

Het budget voor gender wordt verhoogd als gevolg van de uitvoering van de motie Van Laar / Van Veldhoven (Kamerstuk 33 625, nr. 207), die verzoekt om gendergelijkheid te prioriteren in het Nederlands ontwikkelingsbeleid. Hierbij wordt blijvend ingezet op de versterking van Zuidelijke vrouwenorganisaties. De budgetverhoging stond aanvankelijk voor 2017 geraamd.

Artikel 3.3

Bij Maatschappelijk middenveld is het budget met EUR 65 miljoen verlaagd. Dit wordt met name veroorzaakt doordat de raming voor de eindafrekening MFS-II te hoog is gebleken en door de latere start van het Voice Programma en het Accountability Fund.

Beleidsartikel 4

	Stand ontwerp- begroting 2016 (1)	Stand 1e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting 2016 (3)	Stand 2e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
Verplichtingen	556.709	931.877	88.855	1.020.732
Uitgaven:				
Programma- uitgaven totaal	557.571	894.080	19.048	913.128
waarvan juridisch verplicht				100%
4.1 Humanitaire hulp	218.017	243.092	0	243.092
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>				
UNHCR	42.000	42.000	0	42.000
Wereldvoedselprogramma	36.000	36.000	0	36.000
UNRWA	13.000	13.000	0	13.000
Noodhulpprogramma's	127.017	147.092	3.908	151.000
4.3 Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw, vredesopbouw, versterkte legitimiteit van democratische structuren en tegengaan van corruptie	189.554	450.988	- 11.952	439.036
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>				
landenprogramma's legitieme en capabele overheid	1.085	1.272	- 115	1.157
Landenprogramma's functio- nerende rechtsorde	98.394	71.726	9.363	81.089

		Stand ontwerp- begroting 2016 (1)	Stand 1e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting 2016 (3)	Stand 2e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
	Midden Amerika programma Landenprogramma's inclusieve en politieke processen; vredesdialog en conflictpre- ventie	3.760	3.760	- 3.735	25
	functionerende rechtsorde	6.800	3.500	500	4.000
	Inclusieve politieke processen: vredesdialog en conflictpre- ventie	10.000	10.000	0	10.000
	Vredesdividend: werkgelegen- heid en basisvoorzieningen	34.645	34.645	0	34.645
	Legitieme en capabele overheid	46.585	46.585	- 18.000	28.585
	Opvang in de regio	19.275	19.275	35	19.310
		0	259.900	0	259.900
4.4	Noodhulpfonds	150.000	200.000	31.000	231.000
	<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>				
	Noodhulpfonds	150.000	200.000	31.000	231.000

Verplichtingen

De verhoging op verplichtingen van EUR 57,8 miljoen hangt met name samen met de *Addressing Root Causes Fund* tender (ARC) voor de periode 2016–2021. Deze tender wordt aangegaan om de hoofdoorzaken van o.a. gewapende conflicten en instabiliteit aan te pakken in landen als Libanon en Sudan.

Uitgaven

Artikel 4.3

De verlaging met EUR 18 miljoen bij het deelbudget «Vredesdividend: werkgelegenheid en basisvoorzieningen» betreft een overheveling aan de ambassade in Kabul ten behoeve van het Afghanistan Reconstruction Trust Fund. Binnen het onderdeel «landenprogramma functionerende rechtsorde» wordt vervolgens, vanwege vertraging in de lopende programma's en het niet tijdig starten van nieuwe activiteiten, op een aantal posten vanwege de politieke- en veiligheidssituatie de raming met EUR 9 miljoen verlaagd.

Artikel 4.4

Verder wordt bij Najaarsnota de ODA toerekening van de kosten voor eerstejaarsopvang van asielzoekers in 2015 en 2016 gecorrigeerd met EUR 31 miljoen, vanwege een administratieve narekening waarbij bleek dat te veel aan ODA is toegerekend. Het bedrag wordt overgeboekt naar de BHOS begroting en komt ten goede aan het Noodhulpfonds op artikel 4.4.

Beleidsartikel 5

	Stand ontwerp- begroting 2016 (1)	Stand 1e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting 2016 (3)	Stand 2e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
Verplichtingen	176.071	199.859	147.862	347.721

		Stand ontwerp- begroting 2016 (1)	Stand 1e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties 2e suppletoire begroting 2016 (3)	Stand 2e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
Uitgaven:					
Programma- uitgaven totaal		67.686	68.855	267.723	336.578
	waarvan juridisch verplicht		95%		37%
5.1	Versterkte multilaterale betrokkenheid	151.852	154.480	- 315	154.165
	<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>				
	UNDP	28.000	28.000	0	28.000
	UNICEF	24.000	24.000	0	24.000
	UNIDO	1.950	1.950	- 315	1.635
	Middelenaanvullingen fondsen bij regionale ontwikkelingsbanken	75.828	75.828	0	75.828
	Kapitaalaanvullingen bij regionale ontwikkelingsbanken	6.301	6.528	0	6.528
	Speciale multilaterale activiteiten	6.773	9.174	0	9.174
	Assistent-deskundigen programma	9.000	9.000	0	9.000
5.2	Overig armoedebeleid	- 93.166	- 100.625	268.038	167.413
	<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>				
	Kleine activiteiten posten en cultuur en ontwikkeling	10.776	10.776	- 2.859	7.917
	Voorlichting op het terrein van ontwikkelingssamenwerking	4.250	4.250	- 39	4.211
	Schuldverlichting	50.940	50.311	- 1.000	49.311
	Unesco	4.400	4.804	- 693	4.111
	nog te verdelen i.v.m. wijzigingen BNP en/of toerekeningen	- 163.532	- 170.766	272.629	101.863
5.3	Bijdrage aan migratie en ontwikkeling	9.000	15.000	0	15.000
	<i>Subsidies</i>				
	Migratie en ontwikkeling	3.100	3.100	0	3.100
	<i>Diversen</i>				
	Migratie en ontwikkeling	5.900	11.900	0	11.900
	Ontvangsten	164.737	164.737	9.000	173.737
5.20	Ontvangsten en restituties met betrekking tot leningen	43.561	43.561	0	43.561
5.21	Ontvangsten OS	121.176	121.176	0	121.176
5.22	Koersverschillen OS	pm	pm	9.000	9.000

Verplichtingen

De verhoging van het budget wordt voornamelijk ingezet ten behoeve van nieuwe middelenaanvullingen voor multilaterale banken en fondsen. Het betreft hier de *African Development Bank* (AfDB) en de *Asian Development Bank* (AsDB).

Uitgaven

Artikel 5.2

De uitgaven op dit artikel nemen per saldo toe met EUR 268 miljoen. Dit is met name het gevolg van de aanpassing van de instroomraming van eerstejaarsopvang van asielzoekers in 2016. De raming van de instroom is t.o.v. de eerste Suppletoire Begroting 2016 aangepast van 58.000 naar 32.000. De aangepaste raming heeft gevolgen voor de toerekening aan ODA voor de eerstejaarsopvang van vluchtelingen uit DAC-landen. Deze wordt verlaagd met in totaal EUR 460 miljoen, verdeeld over 2016 (EUR 290 miljoen) en 2017 (EUR 170 miljoen). Dit bedrag blijft onderdeel uitmaken van het ODA-budget. Het wordt overgeboekt van de begroting van Veiligheid en Justitie naar de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en wordt ingezet ten behoeve van het nog in te vullen meerjarige tekort op artikel 5.2/5.4 «nog te verdelen i.v.m. BNI en/of toerekeningen». Dit tekort is gemiddeld EUR 372 miljoen per jaar in de periode 2017 tot en met 2020.

Ontvangsten

De koerswinst over 2016 op de BHOS-begroting is geraamd op EUR 9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat het ministerie werkt met een vooraf vastgestelde wisselkoers ten opzichte van buitenlandse valuta (de zgn. *corporate rate*). Deze koers wordt met de presentatie van de begroting vastgesteld en voor het hele jaar gehanteerd. Omdat bij betalingen in buitenlandse valuta gedurende jaar een verschil ontstaat als gevolg van de werkelijk geldende koers, ontstaat een saldo. Voor 2016 wordt rekening gehouden met EUR 9 miljoen.